

Bij wie horen we thuis?

Voorganger: drs. E.A. (Elsbeth) Gruteke - Vissia

Lezingen:

1^e schriftlezing: Rechters 12, 1-16

2^e schriftlezing: Marcus 3, 20-35

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, geliefde zusters en broeders,

Toen ik als tiener afkomstig uit een niet-kerkelijk gezin eens meeding met een vriendinnetje naar een kerkdienst in een pinkstergemeente hoorde ik daar de voorganger spreken over haar broers en zussen. Zij haalde in die dienst verschillende keren mensen naar voren om hen iets te laten vertellen en noemde de mensen die naar voren kwamen iedere keer haar broer of zus.

Eerst dacht ik nog dat deze voorganger een grote familie had, maar dan wel een hele grote. Zoveel broers en zussen heeft toch niemand, dacht ik. Iets later begon het mij te dagen dat zij sprak over haar broers en zussen in de zin van broeders en zusters in de Heer, medegelovigen. De voorganger verwees daarmee naar een nieuwe familie. Een familie die ontstaat als we gaan horen bij Jezus, die ontstaat als we deel gaan hebben aan Zijn koninkrijk. De *Familia Dei* wordt dat ook wel genoemd, de familie van God.

In de tekst uit Marcus die we net hebben gelezen gaat het over die nieuwe familie. De woorden van Jezus klinken heel hard. Hij lijkt zijn bloedverwanten, zij moeder en broers en zussen de deur te wijzen als Hij het heeft over zijn nieuwe familie. Is dat de manier waarop wij met onze familie om moeten gaan? wat gaat er vooraf aan deze passage? En hoe zit het met ons, bij wie horen wij? Bij wie horen we echt thuis, bij onze eigen familie, bij de door onszelf uitgekozen vrienden en vriendinnen en verbanden of bij de familie die God ons geeft?

Onze tekst uit Marcus van vanmorgen is geen vrolijke, comfortabele tekst, eerder verontrustend en ook wel een beetje herkenbaar. Blijkbaar maken de familieleden van Jezus, we weten uit de bronnen dat hij een aantal broers en zusters had, zich zorgen over Hem. Ongetwijfeld hebben ze gehoord wat Hij allemaal aan het doen is, aan het rondtrekken, mensen aan het genezen, demonen aan het uitdrijven, in discussie aan het gaan met de autoriteiten.

Kortom zaken waar je je als familielid zorgen over gaat maken. Gaat het wel goed met onze broer en zoon, waar is hij mee bezig, moeten we niet iets doen? Heeft Hij ze nog wel allemaal op een rijtje? Zo zal het onderlinge gesprek tussen de familieleden van Jezus wel eens gegaan kunnen zijn. Zo kan het gaan in een

familie, dat de rest van de familie niet begrijpt wat iemand bezielt. Waarom kiest een kind ervoor om niet te gaan studeren, zoals iedereen in de familie, maar om iets heel anders te gaan doen? Waarom trouwt je broer met een vrouw die niemand van de familie aardig vindt?

Waarom gaat een familielid opeens helemaal op in een, voor anderen onbegrijpelijk, geloof? Dat soort vragen. Vragen die in iedere familie wel eens voorkomen. Tegen zo'n vraag lopen de familieleden van Jezus hier op.

De broers en moeder van Jezus hebben besloten om in te grijpen en willen Jezus, zo staat er, desnoods onder dwang meenemen. Jezus een volwassen man die door zijn eigen familieleden gezien wordt als iemand die zijn verstand heeft verloren. Een beetje kunnen we ons die gedachte wel voorstellen want het optreden van Jezus is bepaald niet gewoon te noemen.

Stel je voor een broer die mensen geneest, die duivels uitdrijft. Daar bovenop komt dan nog eens dat de familieleden van Jezus niet de enigen zijn die zich zorgen over Hem maken. In deze passage melden ook de Schriftgeleerden uit Jeruzalem zich. Denken de familieleden nog dat Jezus gewoon een beetje aan het doordraaien is, de Schriftgeleerden doen er nog een schepje bovenop door te zeggen dat Jezus is bezeten door de duivel. Jezus bevindt zich opeens tegenover twee partijen die beiden hevig twijfelen aan zijn verstand. Van de Schriftgeleerden had hij dat waarschijnlijk wel verwacht. Zij zijn bang om hun macht te verliezen. Van zijn familie komt de conclusie waarschijnlijk nog wel wat harder aan. Je familie, dat zijn toch de mensen die je heel goed kennen, met wie je bent opgegroeid, met wie je heel veel hebt gedeeld. Ja natuurlijk ook degenen met wie je veel ruzie hebt gemaakt, op wie je misschien zoveel lijkt dat het wel eens kan botsen. Familie kan je ook enorm teleurstellen, zozeer dat het soms nodig is om die banden te verbreken. In de Bijbel lezen we weinig over hoe de verhouding, tot nu toe, is geweest tussen Jezus en zijn familie maar we mogen er wel vanuit gaan dat Jezus is opgegroeid in een redelijk normale gezinssituatie. Familie is in onze samenleving belangrijk maar in de wereld waarin Jezus opgroeit, de joodse wereld van de eerste eeuw is de familieband nog veel belangrijker. Voor Joden is die familieband iets dat door God-gegeven is. Loyaliteit aan de familie is als een afspiegeling, is een beeld, van de loyaliteit en

trouw van God aan Israël. Als je dit denken doorbreekt, doorbreek je één van de funderingen van het denken over de wereld en jezelf. Juist dat denken gaat Jezus hier doorbreken. Voelen ze dat aan, de familieleden van Jezus die hier komen met nogal ernstige beschuldigingen. Hoe gaat Hij daar op reageren? Van je familie moet je het maar hebben, is een uitdrukking, en misschien dacht Jezus ook wel zoiets.

Eerst gaat Jezus de confrontatie aan met de Schriftgeleerden die Hem ervan beschuldigen dat Hij bezeten is van de duivel. Met die beschuldiging proberen de Schriftgeleerden Jezus te labelen zodat niemand Hem meer serieus neemt. Door Hem Beëlzebul te noemen demoniseren zij Hem, letterlijk en figuurlijk. Marcus laat daarmee zien dat deze demonisering de weg openlegt naar wat er later met Jezus zal gaan gebeuren, Zijn dood aan het kruis. Mensen labelen, ze ontmenselijken kan vreselijke gevolgen hebben. Door Jezus niet meer te zien als de mens die de boodschap van het koninkrijk komt brengen, maar als de duivel, wordt hij ontdaan van Zijn menselijkheid. Met iemand die geen mens meer is kun je doen wat je wilt, zo zal later blijken.

Jezus maakt verbaal korte metten met de Schriftgeleerden. Hun redenering klopt niet, zegt Hij. Als zij zeggen dat Hij de duivel is, dan is de duivel zichzelf aan het bestrijden en dat slaat nergens op. Jezus komt om het Koninkrijk van God te brengen, de vrijheid versus de onvrijheid, de bevrijding versus alles wat mensen gebonden kan houden. Jezus legt de Schriftgeleerden in een gelijkenis uit hoe het zit. Hij heeft geen verbond met de duivel en Hij is zelf degene die is gekomen om het kwaad, de duivel, te overwinnen, zegt Jezus. Daarmee sluit Hij aan bij het Oude Testament. In Jesaja staat dat de binding van de sterke, het verslaan van het kwaad, het teken is van de heilstijd. Jezus zegt hier: Ik ben de Messias, ik ben degene die het kwaad gaat verslaan. Zo verwijst Hij vooruit naar zijn dood en opstanding. Een uitspraak die de Schriftgeleerden die de Thora door en door kennen geschokt moet hebben. Sterker nog, het ontkennen daarvan en van het Koninkrijk, het afwijzen van Jezus als wegbereider van het Koninkrijk van God dat bestempeld Jezus hier als een hele grote zonde, een zonde tegen de Heilige Geest. Hoe de Schriftgeleerden op deze beschuldiging reageren lezen we niet. Waarschijnlijk gaan ze een beetje in de war terug naar Jeruzalem zich afvragend wie deze Jezus nu eigenlijk is. Te vrezen valt dat het beeld waarmee ze kwamen, het beeld van een mens die bezeten is door de duivel, met hen terugreist naar Jeruzalem. Zij hebben zich niet laten raken door Jezus, het is hen niet gelukt Zijn macht te breken.

Na dit twistgesprek komen de familieleden van Jezus weer in beeld. Hebben ze op afstand meegeluisterd?

Hebben de beschuldigingen van de Schriftgeleerden hun bangste vermoedens bevestigd? Hun oordeel over Jezus is door het gesprek niet erg veranderd. Ze komen om Jezus te halen, lezen we. Dat Jezus de Messias is, is blijkbaar ook voor zijn familieleden nog niet duidelijk. Dat is ook niet zo vreemd. Jezus komt met zo'n radicale boodschap dat zelfs degenen die Hem vanaf zijn allereerste begin hebben meegemaakt het niet vatten, het niet begrijpen. Dat geldt voor zijn familie maar ook vaak voor de discipelen.

Jezus doet trouwens ook niet veel om zijn familieleden gerust te stellen, Hij maakt het niet beter. Is hij geïrriteerd over hun houding? Een houding waar ook zorg uit spreekt. Maar misschien ziet Hij die zorg niet. Herkent Hij niet dat de familieleden ook uit liefde handelen. Al is hun handelen ongepast en onnodig, ze maken zich oprecht zorgen over de zoon en broer van wie ze houden. Maar Jezus gaat dwars tegen de traditionele structuren in. Hij heeft een andere roeping, een andere missie. De voor Israël heilige familiebanden worden door Hem doorbroken, Hij begint een nieuwe familie. Hij verzet zich tegen de vanzelfsprekende macht en claim van de familieclan. Revolutionair. Dit gedeelte heeft gelukkig ook een positieve toon. Er is ook een nieuwe kring van mensen '*een groot aantal mensen om Hem heen*', lezen we. Volgelingen van Jezus die iets zijn gaan zien van Zijn Koninkrijk, die een glimp hebben opgevangen van wie Hij is en wat Hij komt doen. Mensen die achter Jezus aan gaan, niet omdat ze al helemaal begrijpen wie Hij is, wel omdat Hij bij hen een verlangen oproept. Een verlangen naar het koninkrijk van God. Mensen zoals u en ik die geraakt zijn door de boodschap van Jezus. Die het erop wagen om Hem te gaan volgen. Uit deze groep roept Jezus het nieuwe volk van God samen. Dit is de gemeente, niet gebaseerd op bloedverwantschap maar gegrond op het doen van de wil van God.

Terug naar Jezus' familieleden. Hoe reageert Jezus op de, toch niet hele rare vraag van zijn familie om hem te mogen zien? Hoewel zien? Ze zijn eigenlijk van plan om Hem mee te nemen. Jezus neemt het woord en vraagt: *wie zijn mijn moeder en mijn broers?* Een klap in het gezicht van zijn bloedverwanten. Een klap die duidelijk maakt dat de orde waaruit Jezus leeft en waarin Hij staat, niet meer die van de oude gezinsverbanden is. Jezus leeft in het koninkrijk van God en daarin zijn de verhoudingen veranderd en is er sprake van een nieuwe gemeenschap. De *Familia Dei*, de familie van God, is anders, een gave, geschonken in de navolging van Jezus. Jezus ziet deze nieuwe gemeenschap gerealiseerd in hen die de wil van God doen. De wil van God doen is geloven in het koninkrijk, er in participeren. Voor de mensen die dit gaan doen zijn de bloedbanden overtroffen door andere, nieuwe banden. Van de nieuwe gemeenschap van broeders en zusters is Jezus het fundament. In deze nieuwe

gemeenschap en gemeente noemt Jezus degenen die de wil van God doen, zijn broeder, zuster en moeder. Wat mooi is dat om door Jezus bij zijn familie geschaard te worden. Wij zijn familie van Jezus. In plaats van bloedverwantschap komt geestverwantschap, in plaats van de natuur komt Jezus Christus zelf. Jezus maakt de kring groter, moeder, broeders en zusters noemt Hij ons. Geen onderscheid meer. In de gemeente is het rassen-, het klassen-, en het sekseverschil gerelativeerd. De nieuwe gemeenschap is de algemene, christelijke kerk uit de geloofsbelijdenis, iedereen mag er bij horen.

Dat is wat Jezus hier tegen zijn bloedverwanten zegt. Ook deze opmerking zal wel niet bijgedragen hebben aan hun begrijpen van hun broer en zoon. Net als bij de Schriftgeleerden lezen we niets over hoe de familie van Jezus reageert op Zijn woorden. Hebben ze er iets van begrepen, hoe gaan ze naar huis? Teleurgesteld, verdrietig, een gevoel van afwijzing met zich mee dragend? Ontroerend is dat Maria, de moeder van Jezus, als ze later bij het kruis staat waarop haar zoon gaat sterven, van Jezus een nieuwe zoon, Johannes, krijgt aangewezen. Vlak voor Hij sterft zorgt Hij dat er iemand is, zijn leerling Johannes, die Maria tot zoon kan zijn. En Johannes schenkt Hij in Maria een nieuwe moeder. Jezus schenkt hen aan elkaar. Is dit het moment waarop Maria wel begrijpt wat Jezus bedoelt met de nieuwe familie?

Een voorbeeld van wat er mis kan gaan in een familie van God hoorden we vanochtend in het gedeelte uit Rechters 12. Onderlinge ruzie, die leidt tot doodslag, in een familie. Wat is het geval? Jeftha uit Gilead krijgt het verwijt van de Efraïmieten dat hij hen buiten de strijd tegen de Ammonieten, vijanden van Israël, heeft gelaten. De Efraïmieten zijn ontevreden, Jeftha gooit olie op het vuur. Het gevolg is dat heel veel Efraïmieten gedood worden door de mannen van Jeftha. De Efraïmieten worden gedood omdat ze ongevoelend zijn in het uitspreken van Sjabbolet. De verschillende stammen van Israël zijn aan elkaar gegeven maar in plaats van samen te werken gaan ze elkaar nu bestrijden. Ze kijken naar de verschillen, hoe spreek je Sjabbolet uit, niet naar wat hun gezamenlijke opdracht is, volk van God zijn. Gebrek aan eenheid, ook hier gebaseerd op jezelf belangrijker vinden dan de ander, de ander er niet echt bij vinden horen. Zo worden bondgenoten tot vijanden. Beiden partijen valt iets te verwijten: arrogantie, elkaar niet horen, het doel uit het oog verliezen. Het Israël dat God eerst straft door andere landen, vervolgens bevrijdt van andere naties, denk aan de uittocht uit Egypte, wordt nu het Israël dat onderling gaat strijden. Dat was zeker niet de bedoeling. Op dit soort leiderschap wordt geen eenheid gebouwd.

Zo moet het dus niet. Hoe wel?

We krijgen een nieuwe familie als we gaan horen bij

God. Kijkt u maar eens even om u heen, dit zijn broers en zussen, uw en jullie moeders en vaders. Uw familie zit misschien direct naast u maar voor en achter u zit uw nieuwe familieleden. Als familieleden geven we elkaar een hand als we avondmaal vieren, wensen we elkaar de vrede toe. Jezus doorbreekt daarmee onze eigen ideeën over met wie we verbonden willen zijn. Hij geeft ons aan elkaar, net zoals je in een familieverband aan elkaar gegeven bent. Hij haalt ons daarmee uit onze comfort-zone. Wat bedoelt Jezus? Moeten we de banden met onze familie doorbreken? Ons alleen nog maar richten op onze mede-gelovigen? Dit is niet een oproep van Jezus om onze familie terzijde te schuiven. Zoals Jezus blijft zorgen voor zijn familie, denk aan Maria, zo hebben ook wij de opdracht om onze ouders te eren en om er te zijn voor onze familie, als dat mogelijk is. Waar heeft Jezus het dan wel over? Welke troost en welke uitdaging ligt er in het lidmaatschap van de familie van God?

Het is zo makkelijk om ons thuis voelen te vinden in een groepsidentiteit die ergens anders op gebaseerd is dan op loyaliteit en trouw aan Jezus. Langdurige vriendschap, lidmaatschap van dezelfde groep, stam, familie, club, partij, sociale klasse vervangen de loyaliteit aan Jezus. Die loyaliteit zou centraal moeten staan, zelfs als andere mensen, en dat kan eigen familie zijn, dat afkeurt. Hier ligt de vraag aan ons of we ons niet te makkelijk opsluiten in de groep waarin we ons thuis voelen? Ook in de kerk? Durven we uit de comfort-zone te stappen in de uitdaging van de loyaliteit en trouw aan Jezus. Ook als dat betekent dat we ons eigen gemak, ons eigen thuis voelen, onze eigen comfort dan aan de kant moeten zetten? Bij wie wil je horen? Van wie wil je zijn? Hoeveel mag het ons kosten? We horen hier een opdracht aan ons om niet te verdwijnen in de vanzelfsprekende structuren. Om het onszelf niet te makkelijk te maken, om niet alleen comfort in onze eigen uitgezochte clubjes te zoeken maar om ook thuis te zijn in wat ons gegeven is in de gemeente. Gemeente en familie zijn allebei gegeven, niet uitgezocht door onszelf en dus schuurt het nog wel eens. Dat is een leerproces en daartoe worden we uitgenodigd, dringend uitgenodigd.

Families hebben hun eigen codes, mores, die voor buitenstaanders niet altijd te begrijpen zijn. Dat geldt ook voor andere sociale verbanden. Dat kan ook voor de kerk gelden, naar buiten en ook naar binnen. Hoe gezellig en goed we het ook met elkaar hebben in de kerk, openheid blijft heel belangrijk. Openheid zodat de familie van God een open gemeenschap van gelovigen is die toegankelijk is voor nieuwe familieleden, verwelkomend, een gemeenschap die iets laat zien van het koninkrijk van God. Maar ook openheid binnen de familie. Zien we elkaar wel echt? Stappen we ook eens af op iemand die we niet meteen aardig vinden? Of die ons zelfs irriteert?

Dat zijn zo een heleboel uitdagingen aan ons als leden van de *Familia Dei*, de familie van God; het uit houden met elkaar, elkaar aanvaarden, elkaar een plaats gunnen, leren leven met verschillen en open zijn. Er ligt ook een enorme troost en verwondering in de nieuwe familie van God. Wij zijn en worden aan elkaar gegeven om als familie voor elkaar te zijn. Dat is troost voor hen die zijn zonder familie. Troost voor ons allemaal dat God zo goed voor ons zorgt, dat Hij ons een nieuwe familie geeft. Verwondering dat we elkaar broeders en zusters mogen noemen. Geliefde broeders en zusters zo noemde ik u net in de aanhef van deze verkondiging. En zo is het. En dat is een wonder. En net als in gewone families botst dat wel eens, schuurt dat wel eens maar uiteindelijk is het de plaats waar we op mogen groeien. De plaats waar we mogen leren wat het betekent om te leven in het koninkrijk van God, leren hoe we dat doen het navolgen van Jezus. Leren van elkaar, met elkaar. De familie van God dat zijn we samen, troost, verwondering en uitdaging vinden we daarin.

Huib Oosterhuis verwoordt dat verlangen in het eerste Amen

deel van zijn gebed:

Maak ons tot een gemeente

Herschep ons hart
heradem ons verstand
dat wij elkaar
behoeden en doen leven.

Maak ons tot uw gemeente.
Roep uw ekklesia bijeen
uit alle streken van de wereld.

Maak ons tot een voorhof
van Uw koninkrijk.

Wees de stem
die ons geweten wekt.

Verberg U niet.